

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Vichtsesteenweg (Anzegem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017K273

November – December 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	11
1.2.6.1 Methode	11
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	11
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	11
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	11
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	12
1.3 Assessmentrapport	13
1.3.1 Ruimtelijke situering	13
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	15
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	16
1.3.2.2 Geologie	17
1.3.2.2.1 Tertiair	17
1.3.2.2.2 Quartair	18
1.3.2.3 Bodem	19
1.3.2.3.1 Bodemtypes	19
1.3.2.3.2 Bodemerosie	20
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	21
1.3.2.5 Hydrografie	24
1.3.3 Gekende archeologische waarden	25
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	25
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	25
1.3.3.1.2 Historische kaarten	26
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	28
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	31
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	36

1.4	Synthese	36
1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	<i>37</i>
Deel 2:	Bibliografie.....	38
Deel 3:	Bijlagen.....	39

FIGURENLIJST (2017K273)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 4: Verkavelingsplan.	10
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017.....	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied en profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Hoogteverloop NW - ZO (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met weergave van de waterlopen (Bron: Geopunt).	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	28
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	31
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).	36

TABELLENLIJST (2017K273)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	15
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	28

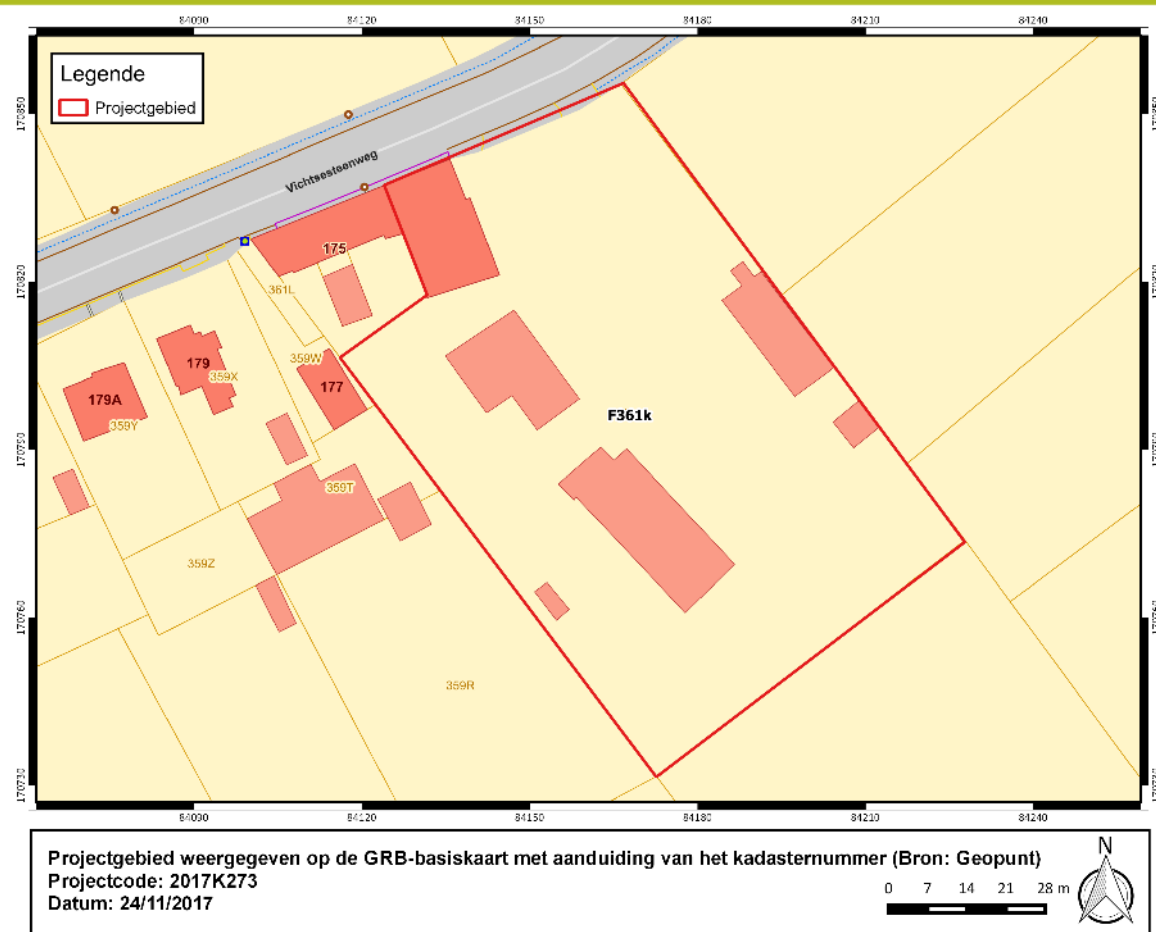
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

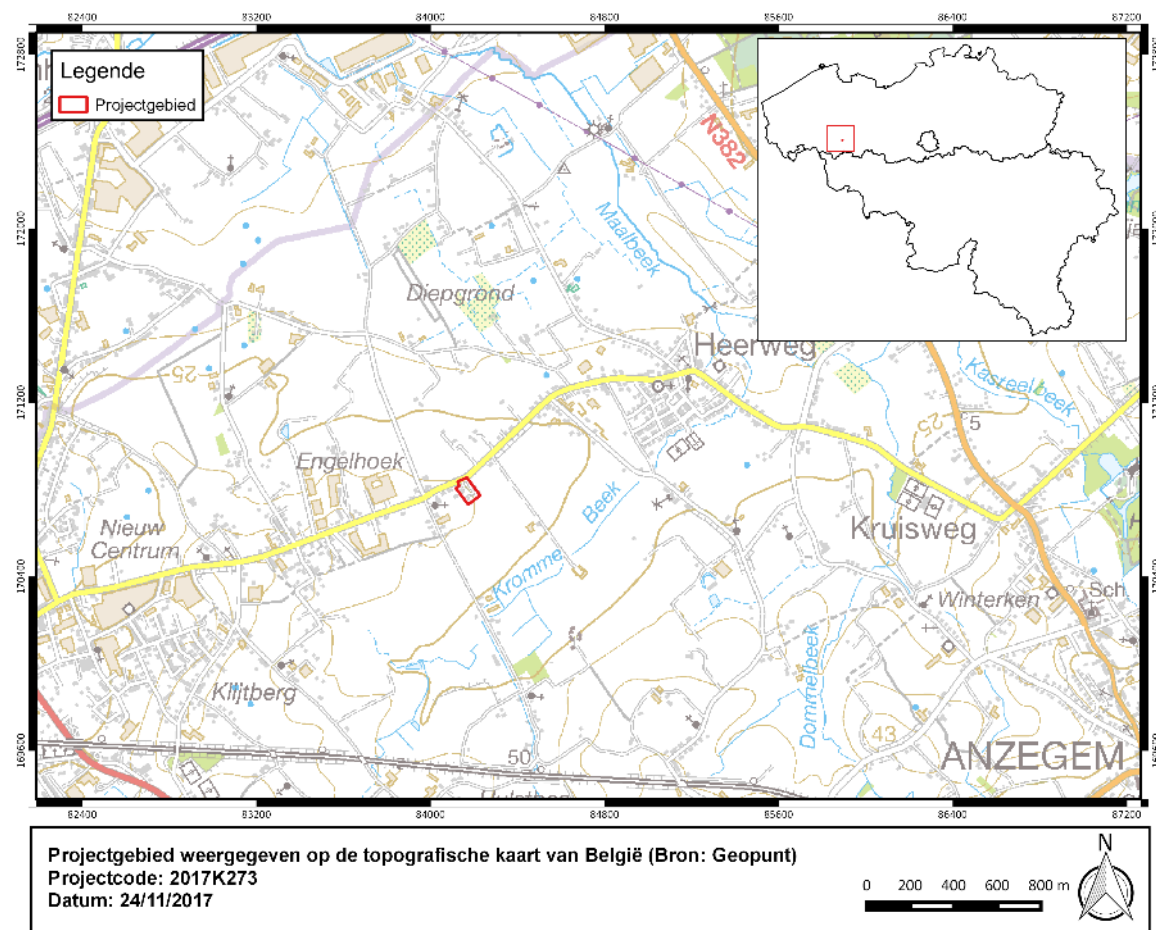
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Anzegem
	Deelgemeente	/
	Postcode	8570
	Adres	Vichtsesteenweg 8570 Anzegem
	Toponiem	Vichtsesteenweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 83989 Y _{min} = 170677 X _{max} = 84328 Y _{max} = 170912
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Anzegem, Afdeling 1, Sectie F, nr's: 361k	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Vichtsesteenweg Anzegem genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Vichtsesteenweg Anzegem. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Op het gewestplan situeert zich het onderzoeksterrein zich deels binnen landbouwgebied en deels binnen woongebied met landelijk karakter. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7220 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Het projectgebied is momenteel bebouwd. Het proefsleuvenonderzoek kan pas worden uitgevoerd na de sloop van de bestaande bebouwing.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Vichtsesteenweg Anzegem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant een verkaveling van 12 loten met bijhorende wegenis, groenzone en parkeergelegenheid. De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 7221 m².

Thans is een ruim deel van de westelijke zone van het onderzoeksterrein bebouwd. In het oostelijk deel situeert zich grasland omgeven door een verharde wegenis. Ook in het oostelijk deel is er een rechthoekige bouwconstructie waarneembaar. In de zuidelijke en westelijke zone is er dichte vegetatie waarneembaar in de vorm van boomgroei.

Van de 7721 m² is thans ca. 1300 m² bebouwd.

Figuur 3: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 4: Verkavelingsplan.

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

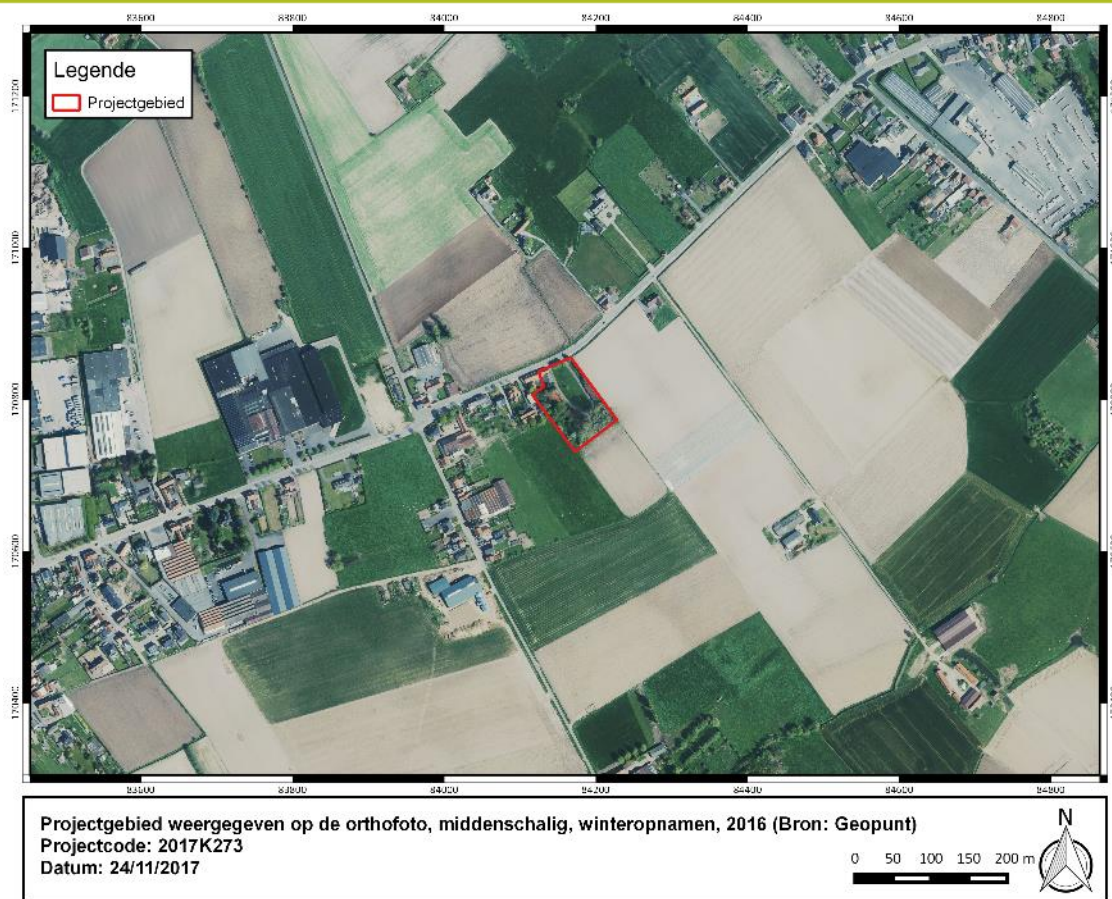
Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Anzegem, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. De centrumgemeente grenst in het noordoosten aan Wortegem en in het oosten aan Petegem, beide deel uitmakend van de Oost-Vlaamse gemeente Wortegem-Petegem. Grensgemeenten in het zuidoosten zijn Gijzelbrechtegem en Elsegem (Oost-Vlaanderen). Ten zuiden grenzen Kaster en Tiegem; Ingooigem is de grensgemeente in het zuidoosten en Waregem in het noordoosten.

De noordzijde van het plangebied grenst aan de Vichtsesteenweg. Het oostelijk en noordelijk deel worden begrensd door bewerkte akkerlanden en ten westen situeert zich deels graszone en deels bebouwd gebied.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

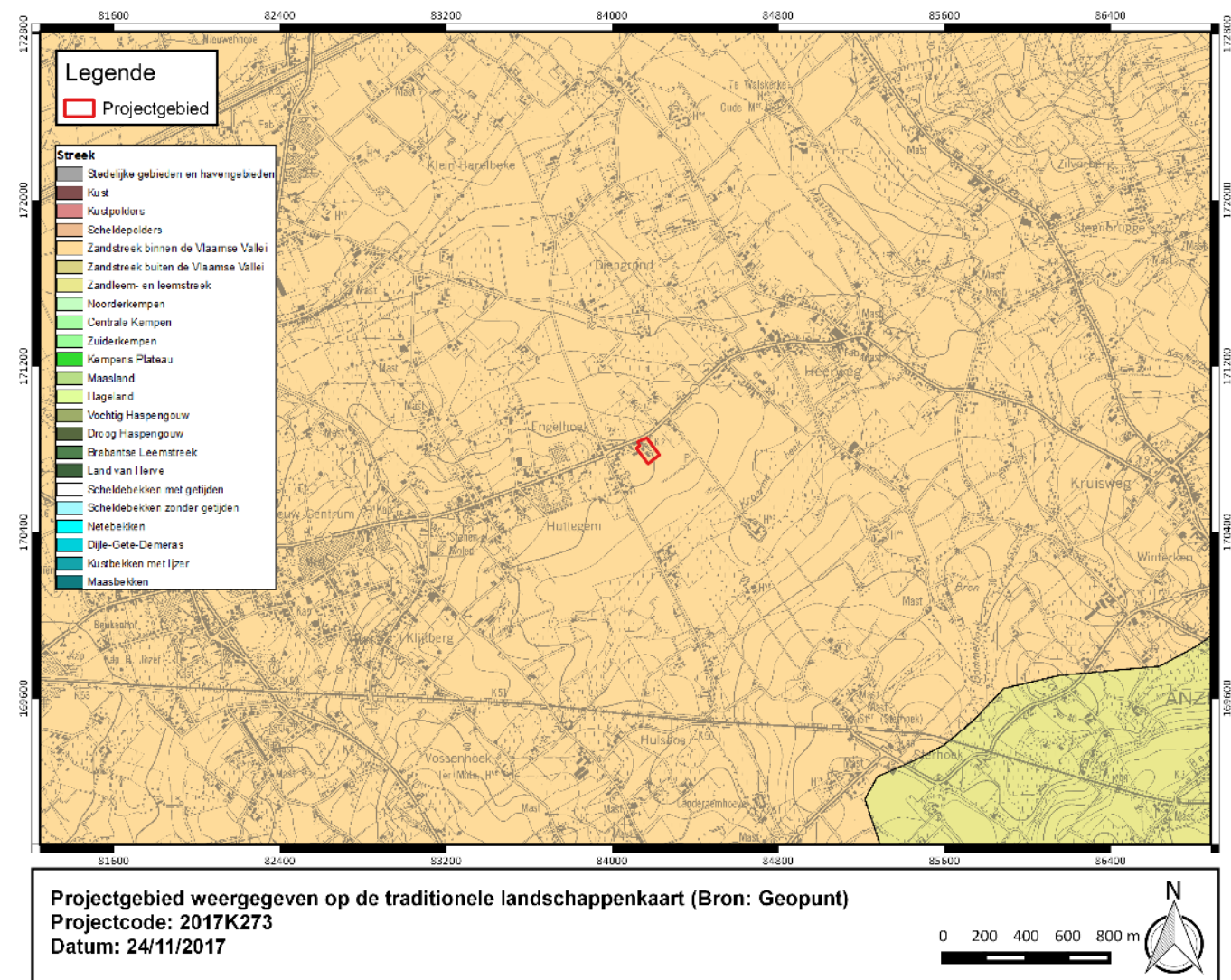
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 1: eolische afzetting
Bodemtypes	OB, Zbc, Scc(h)
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte ca. 30,75 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Gaverbeek) Waterlopen: Tjampensbeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

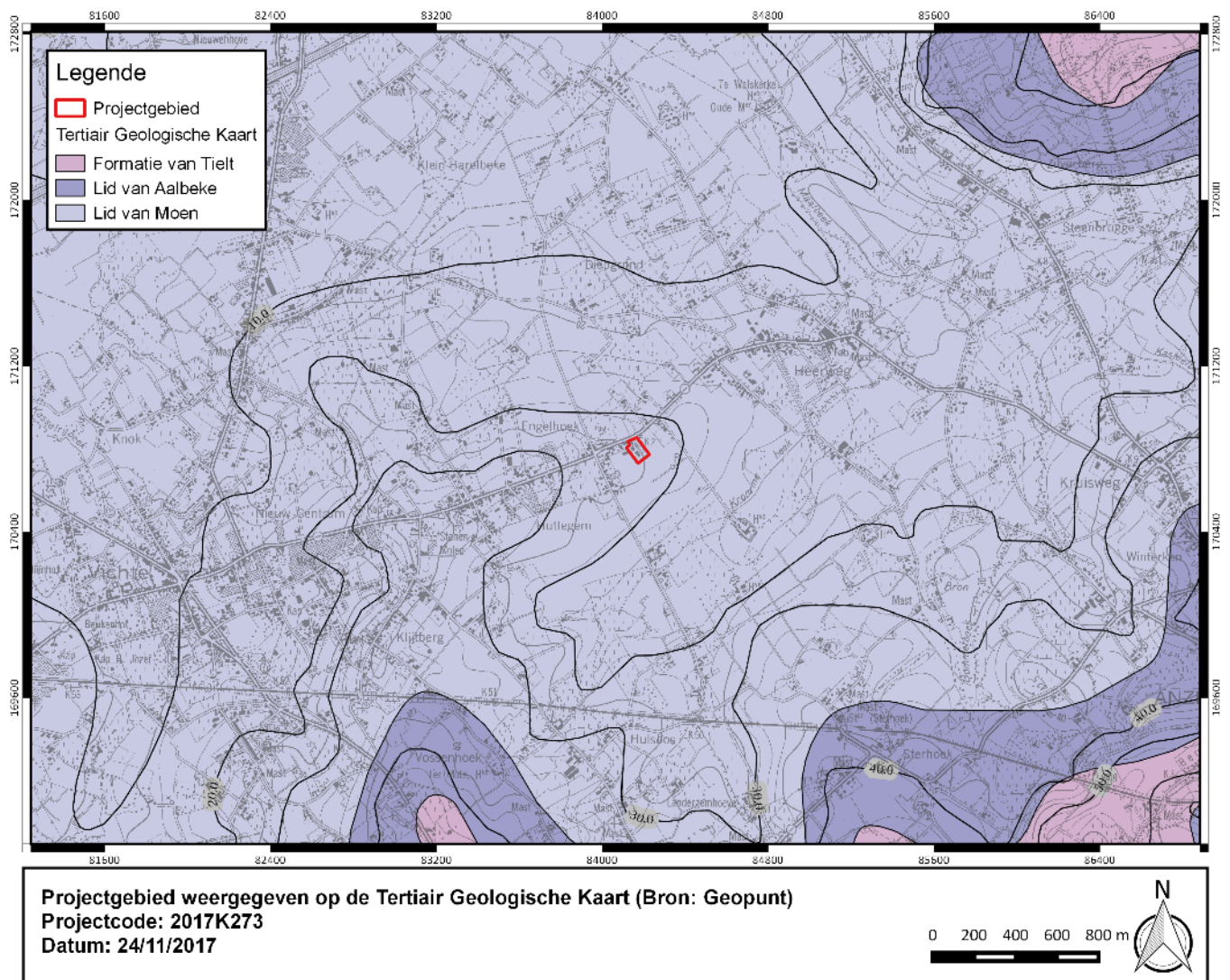
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

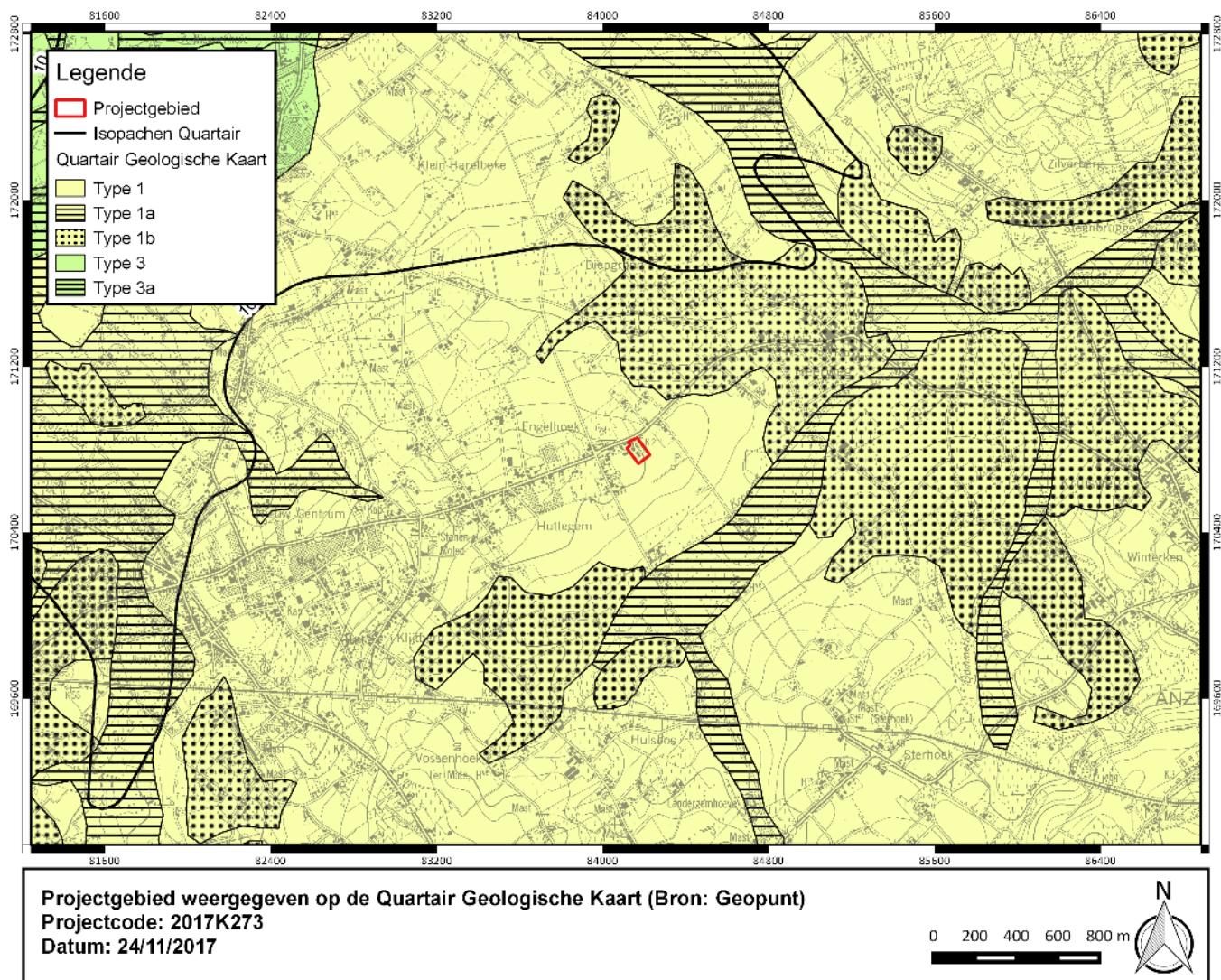
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

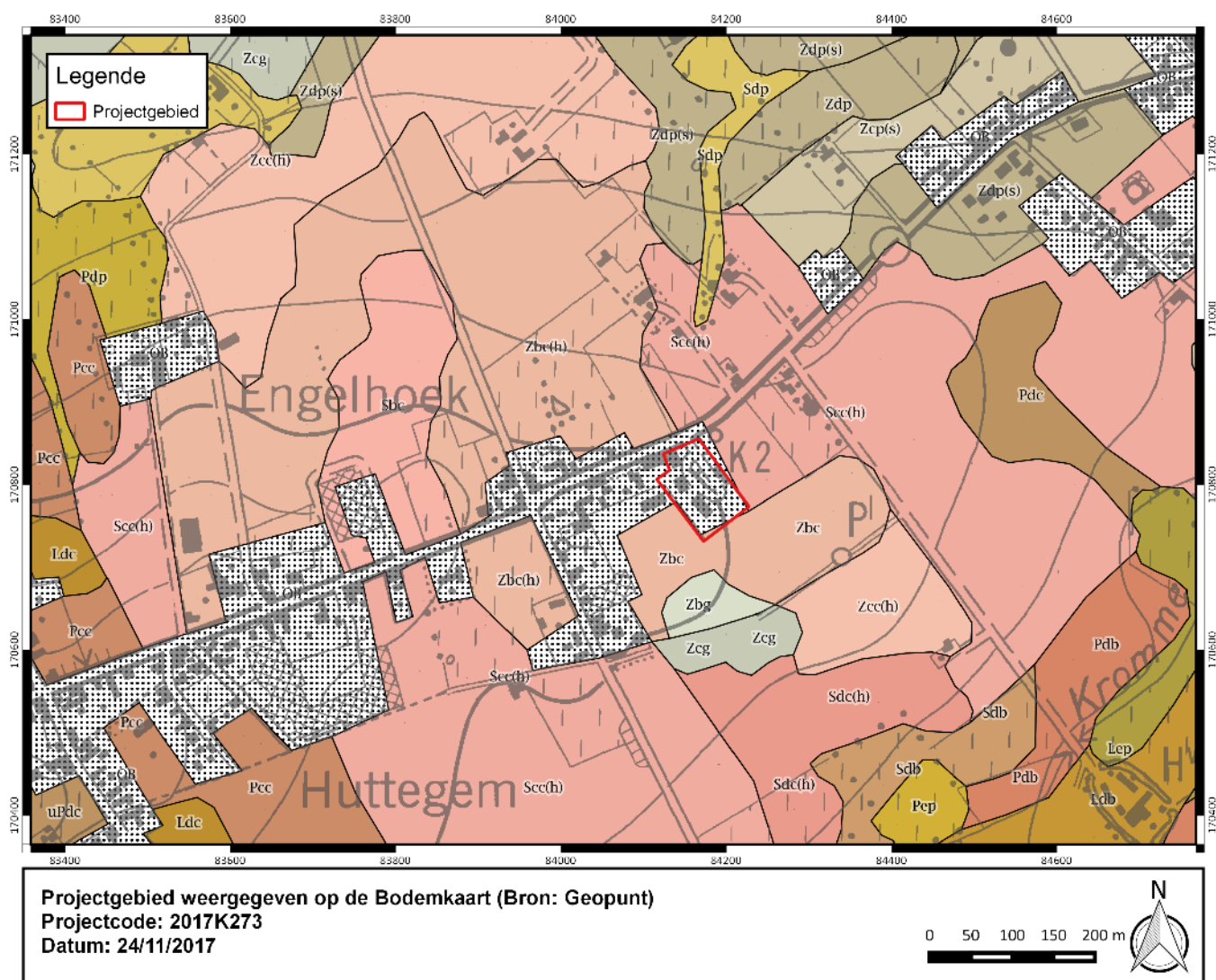
1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **Zbc** is een droge zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 100 cm. Bij de eenheden met humusarme bovengrond zijn opgebouwd uit humusarm stuifzand waaronder soms een bedolven profiel voorkomt. In heuvelachtige landschappen wijst een geel of groenachtig materiaal op een invloed van glauconiethoudend Tertiair op de dekzanden. In de eenheden met klei-zandsubstraat komen voor in heuvelachtige gebieden waar Tertiaire formaties binnen boor bereik werden aangetroffen.

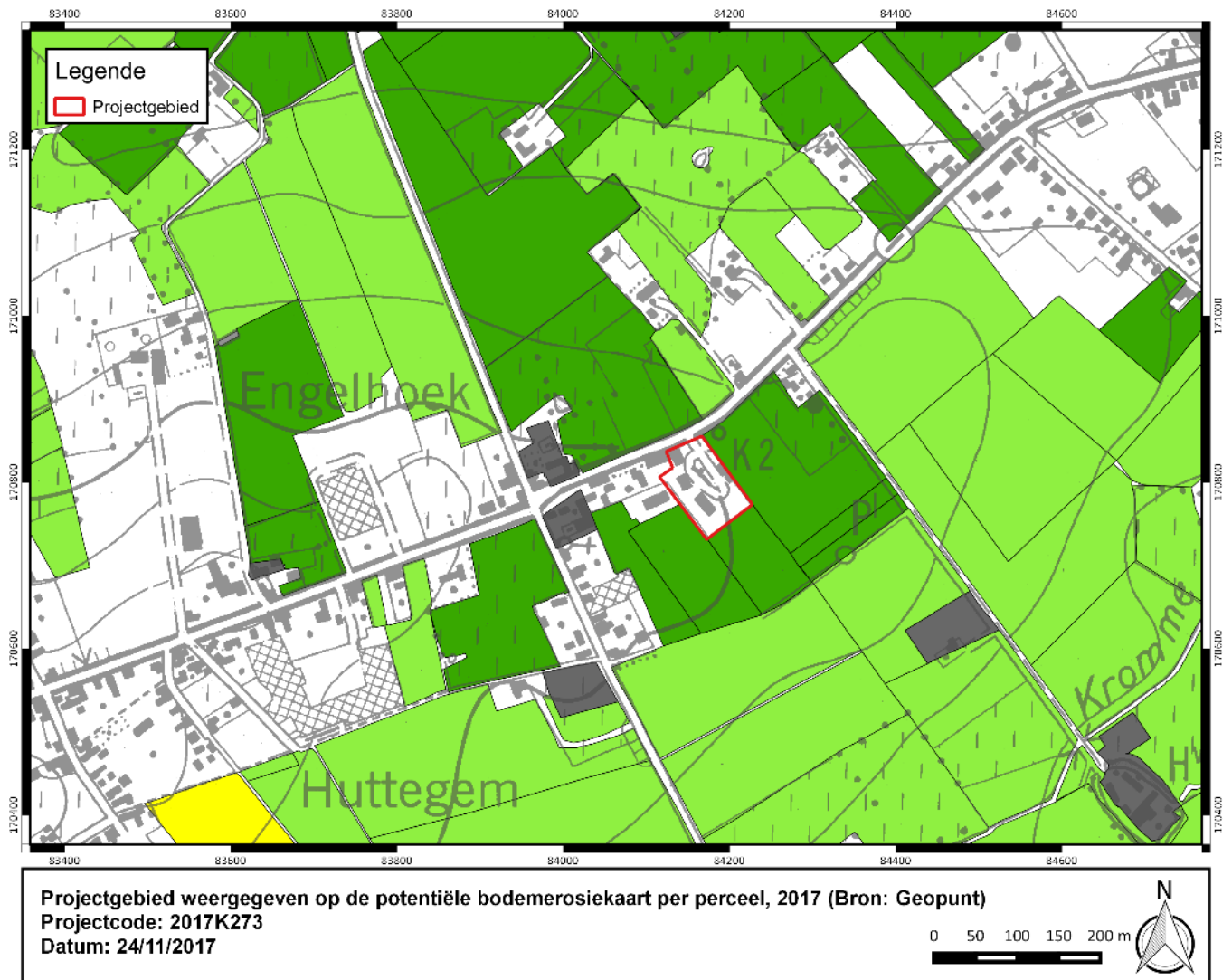
Het bodemtype **Scch(h)** is een matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is 25-30 cm dik en donker grijsbruin. Soms rust deze op een weinig duidelijke kleur B horizont. De Bt begint op 40-100 cm (uitzonderlijk dieper). Deze is bruin tot geelbruin in het bovenste gedeelte en vertoont zeer bleekbruine zandige strepen en vlekken. In het onderste gedeelte komen gleyverschijnselen voor vanaf 60-90 cm. De overgangshorizont is iets grijzer en rust op de gedegradeerde Bt met roodbruine ijzerconcreties en bruine kleihoudende brokken.

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

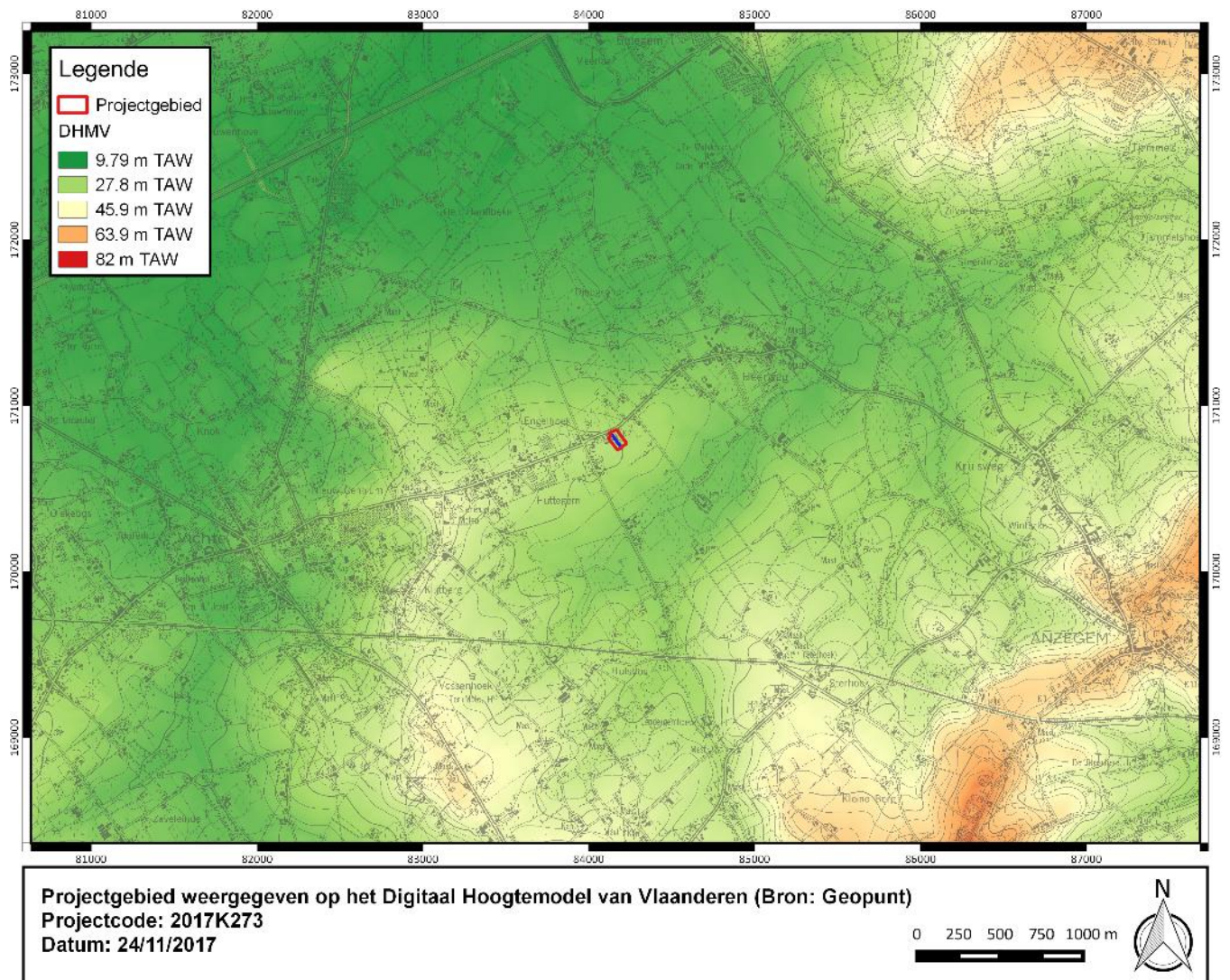
Er is geen potentiële bodemerosie gekarteerd binnen het projectgebied. De percelen rondom het projectgebied hebben een verwaarloosbare potentiële bodemerosie waardoor verondersteld kan worden dat de potentiële bodemerosie van het projectgebied verwaarloosbaar zal zijn.

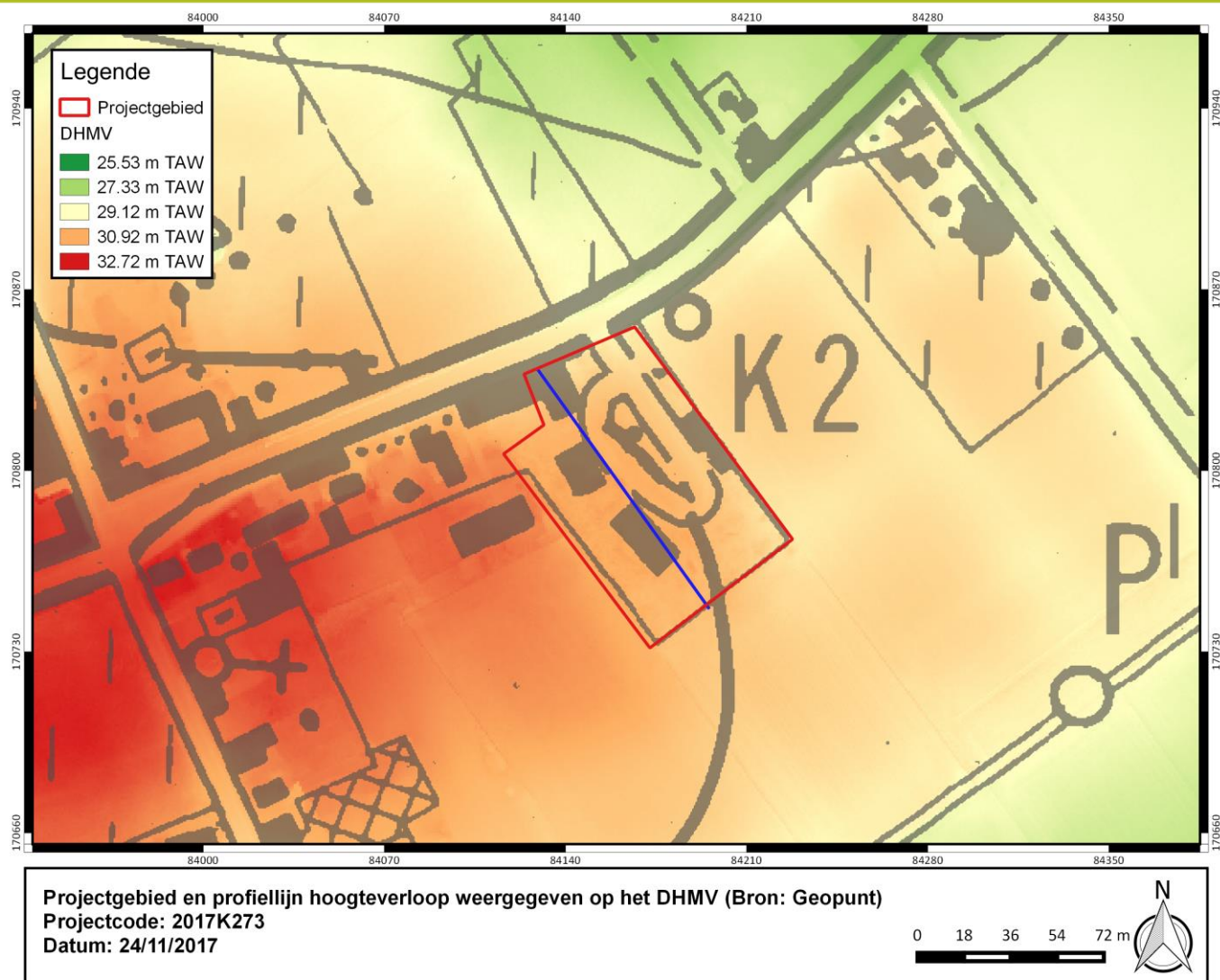
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

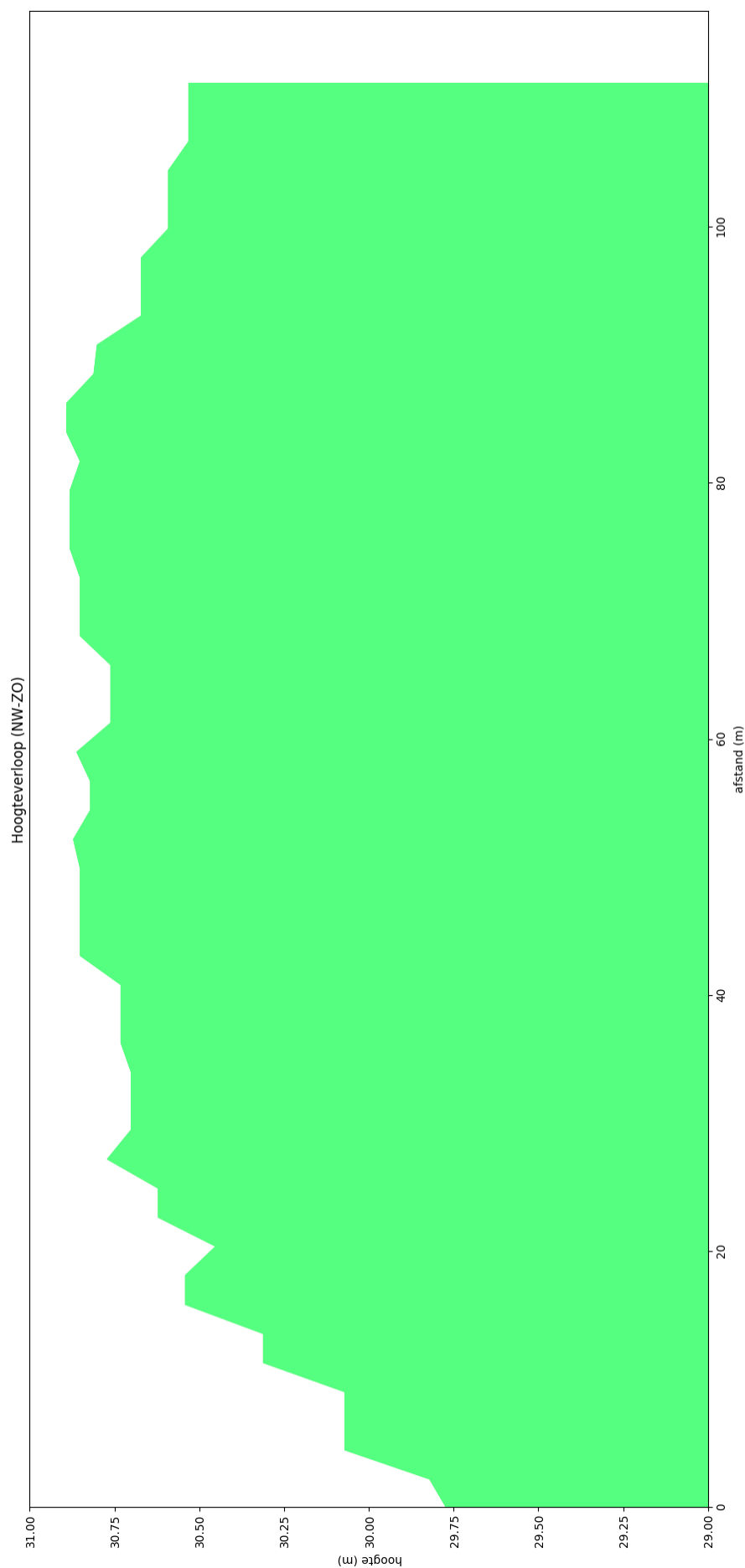
Het projectgebied is gelegen op een kleine uitloper van een zandrug die ten zuiden aanwezig is. De top van de zandrug loopt doorheen het projectgebied waardoor in het hoogteverloop in het noorden en zuiden een daling te zien is. Het hoogste punt van het projectgebied bedraagt ca. 30,75 m TAW terwijl het laagste punt ca. 29,75 m TAW is. Ten noorden is een duidelijke alluviale vallei aanwezig.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

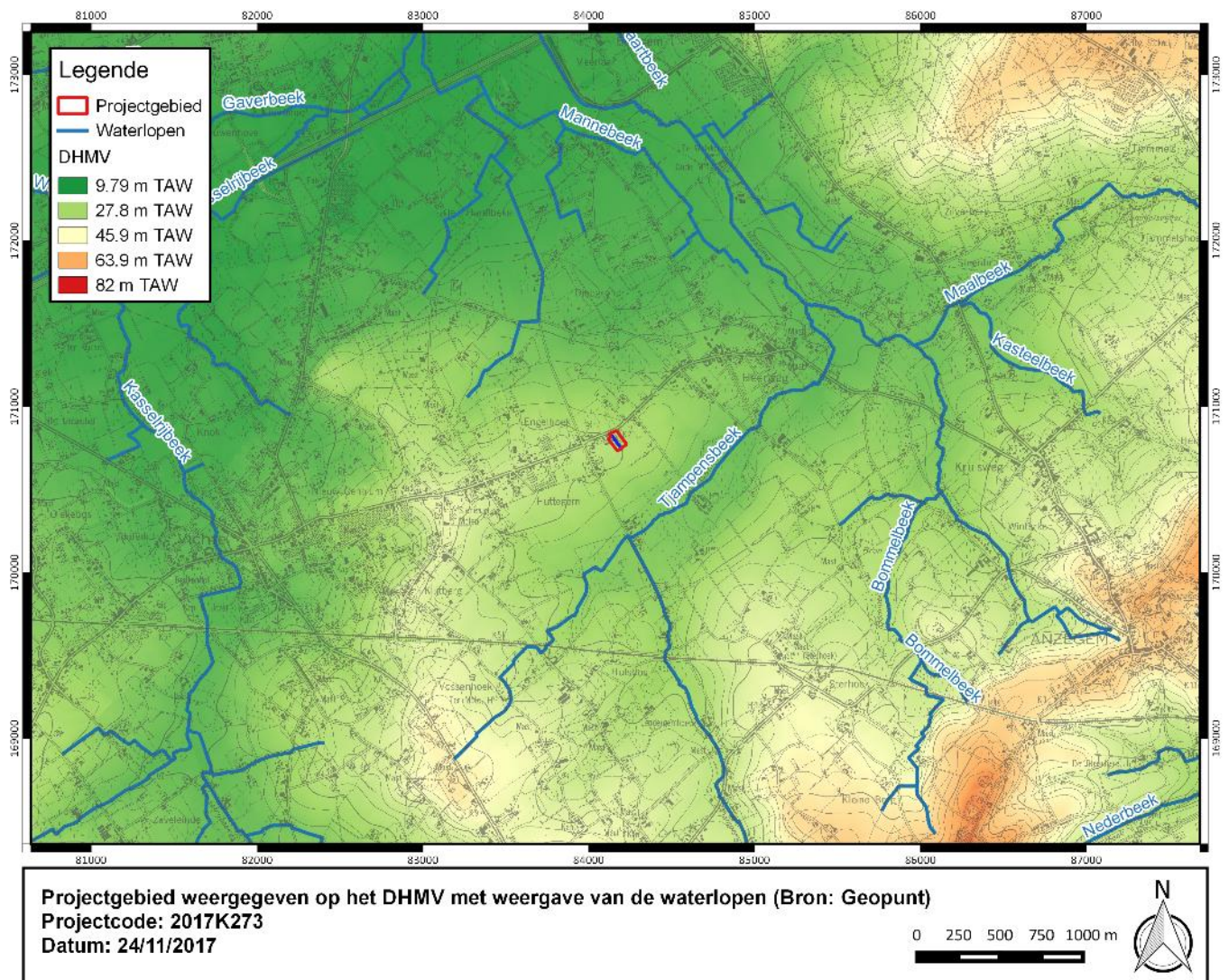
Figuur 12: Projectgebied en profielijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

Figuur 13: Hoogteverloop NW - ZO (Bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Leiebekken (deelbekken: Gaverbeek). Ten zuiden stroomt de Tjampensbeek.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met weergave van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

De oudste vermelding van Anzegem dateert uit de 10de eeuw. In 960 schenkt een zekere Rodgerus Anzegem met boerderij, kerk, huizen, gronden, bossen, weiden en graslanden) aan de Gentse Sint-Pietersabdij. De belangrijkste heerlijkheid in de parochie is niet de dorpsheerlijkheid maar de heerlijkheid Hemsrode, gehouden van het grafelijk leenhof De Stenen Man te Oudenaarde. Allicht situeert het onderzoeksterrein zich binnen de heerlijkheid ten Houtte. Op het grondgebied van de gemeente ligt tevens het zogenaamd "goed ter Brousen" (Stientjesstraat nummer 68), dat in 1238 geschonken wordt aan de Orde van de Tempeliers. Bij de afschaffing van de orde in 1312 gaat het goed over naar de Orde van de Hospitaalridders van Sint-Jan van Jeruzalem, de latere Orde van Malta.

Tot de Franse periode ressorteert Anzegem tot de kasselrij Oudenaarde, waar het samen met Petegem en Avelgem, één van de drie Hoofpointereien van de Hueverkasselrij is. Anzegem heeft zwaar te lijden onder de godsdiensttroebelen van de 16de eeuw. Door plundertochten van opstandelingen vanuit de kastelen van Avelgem en Zwevegem ligt het overgrote deel van de landbouwgrond er verlaten en onbewerkt bij. De bevolking is tegen 1581 met twee derden gedaald. De streek wordt in 1644 gebrandschat door Franse troepen. Ook gedurende de Negenjarige oorlog zijn er tal van plunderingen. Tijdens de Oostenrijkse periode is er relatieve rust. Deze rust verdwijnt opnieuw op het eind van de 19de eeuw, en dit heeft aanleiding tot het oprichten van een vrijwilligerskorps.

In 1782 wordt een landboek van de gemeente opgemaakt, opdrachtgever was het Oudenaardse kasselrijbestuur of de "hoogpointers van de heuvel ende neder casselrije van Oudenaerde" zoals vermeld in de aanhef. Volgens het landboek telt Anzegem in 1782 57 grote hofsteden, 157 kleine hofsteden en 135 huizen. Het bevolkingsaantal bedraagt circa 2130 mensen.

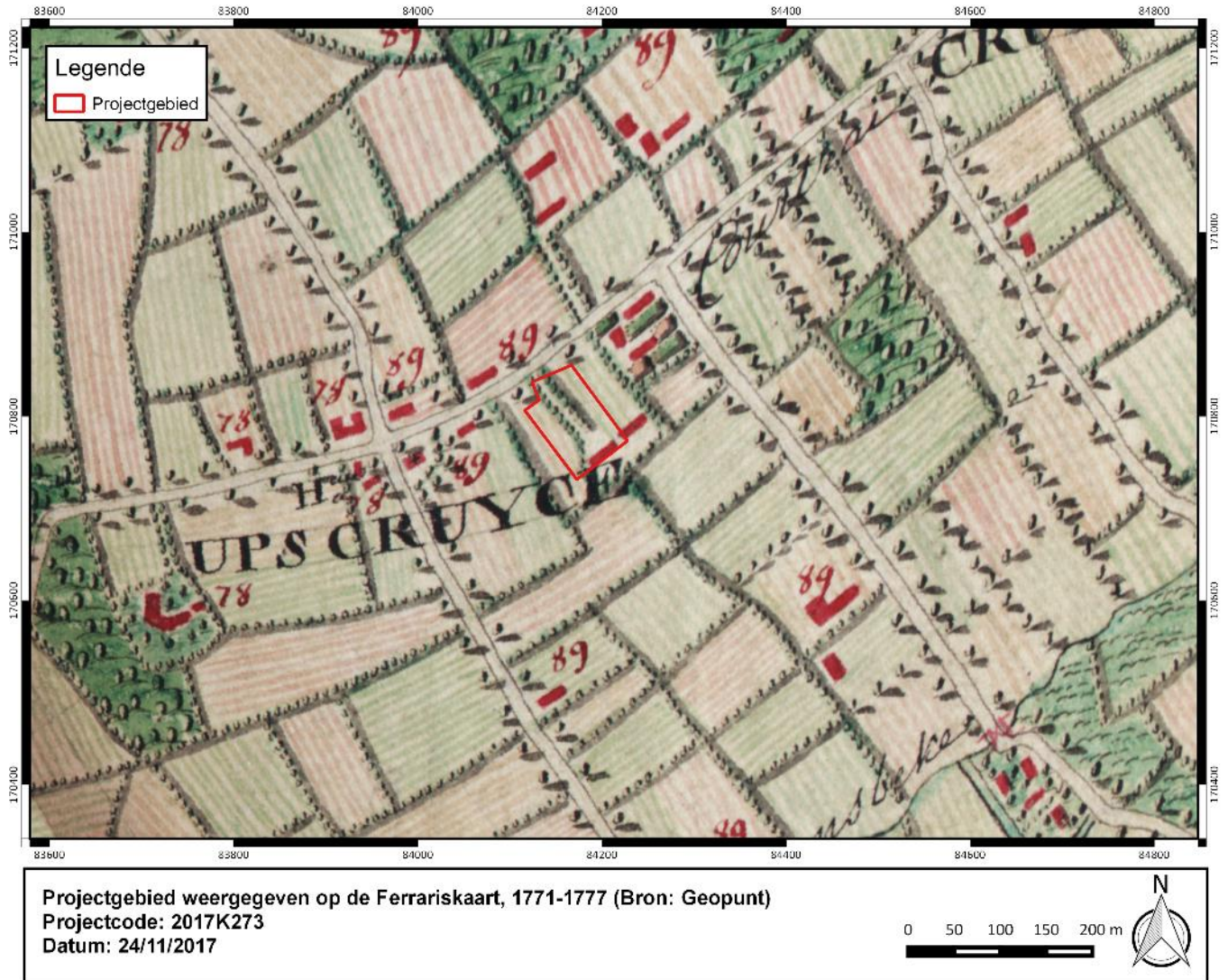
Anzegem wordt in 1868 ontsloten door de aanleg van twee spoorlijnen met name Oudenaarde-Anzegem-Kortrijk en Anzegem-Waregem-Ingelmunster. Het huidige station (Statieplein nummer 3) wordt opgetrokken in 1895, het vervangt een ouder gebouw opgericht door een particuliere maatschappij. Een tweede station op de lijn Anzegem-Ingelmunster is gelegen aan de Vichtsesteenweg (wijk Sterhoek). De sporen van de lijn worden opgebroken in 1950, het stationsgebouw bleef bewaard en werd omgevormd tot woning.

Op 31 oktober 1918 wordt Anzegem door de geallieerde troepen bevrijd van de Duitse bezetters. Dit gebeurt echter niet zonder slag of stoot, in de voorgaande dagen laten 200 Anzegemnaars het leven bij Duitse gasaanvallen en talrijke woningen worden verwoest of beschadigd, zo ook de kerk en enkele schoolgebouwen. Op de Winterhoek wordt een begraafplaats ingericht voor gevallen Duitse soldaten, "Ehrenfriedhof nummer 108". Vóór 1914 kent Anzegem geen noemenswaardige industriële bedrijvigheid, behalve wat vlas- en katoennijverheid. Na de oorlog vestigen zich hier enkele belangrijke textielbedrijven, die tot op heden de grootste werkverschaffers zijn.¹

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Anzegem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122082> (geraadpleegd op 15 december 2017)

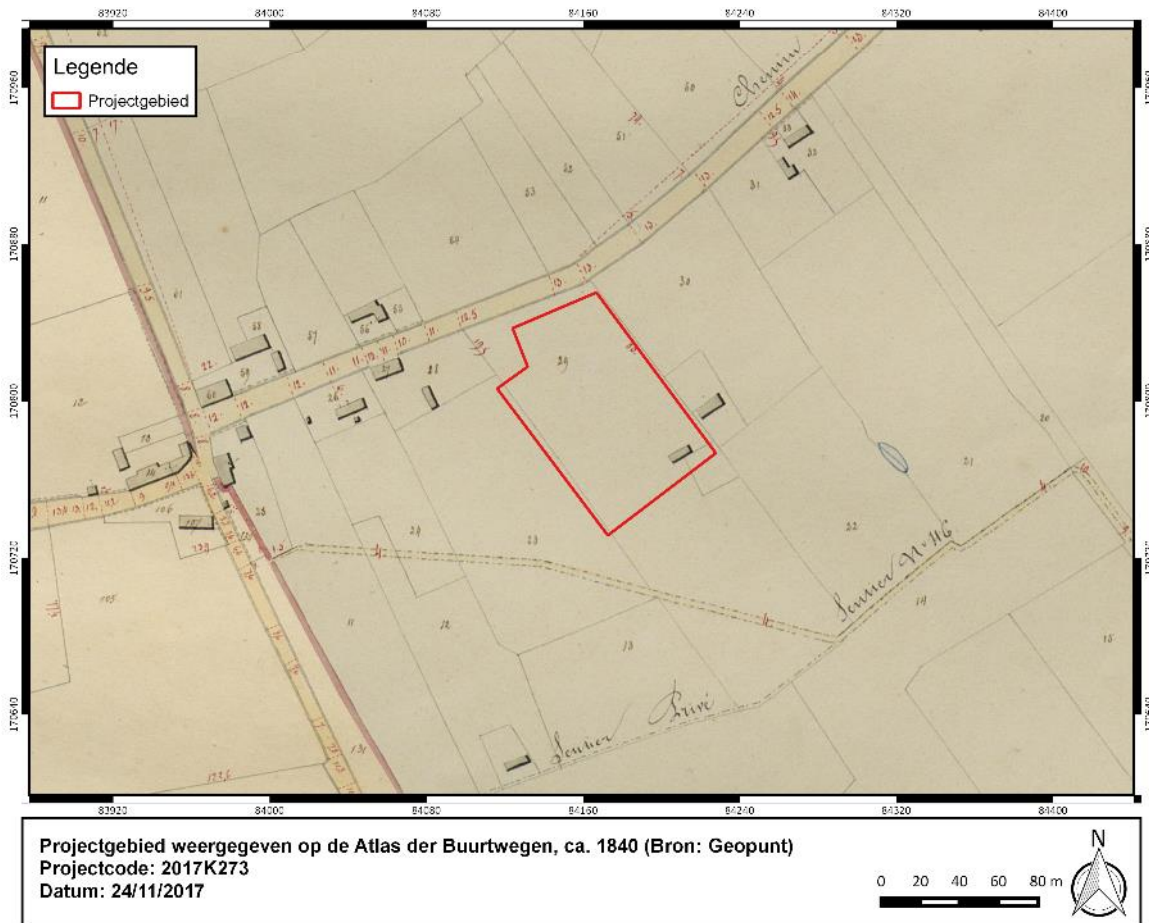
1.3.3.1.2 Historische kaarten

De Ferrariskaart geeft bebouwing weer in het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein. Het overgrote deel van het plangebied is in gebruik als akkerland. De onderzoeklocatie is gelegen in het gehucht Ups Cruyce. Het verloop van de Vichtsesteenweg is reeds duidelijk waarneembaar.

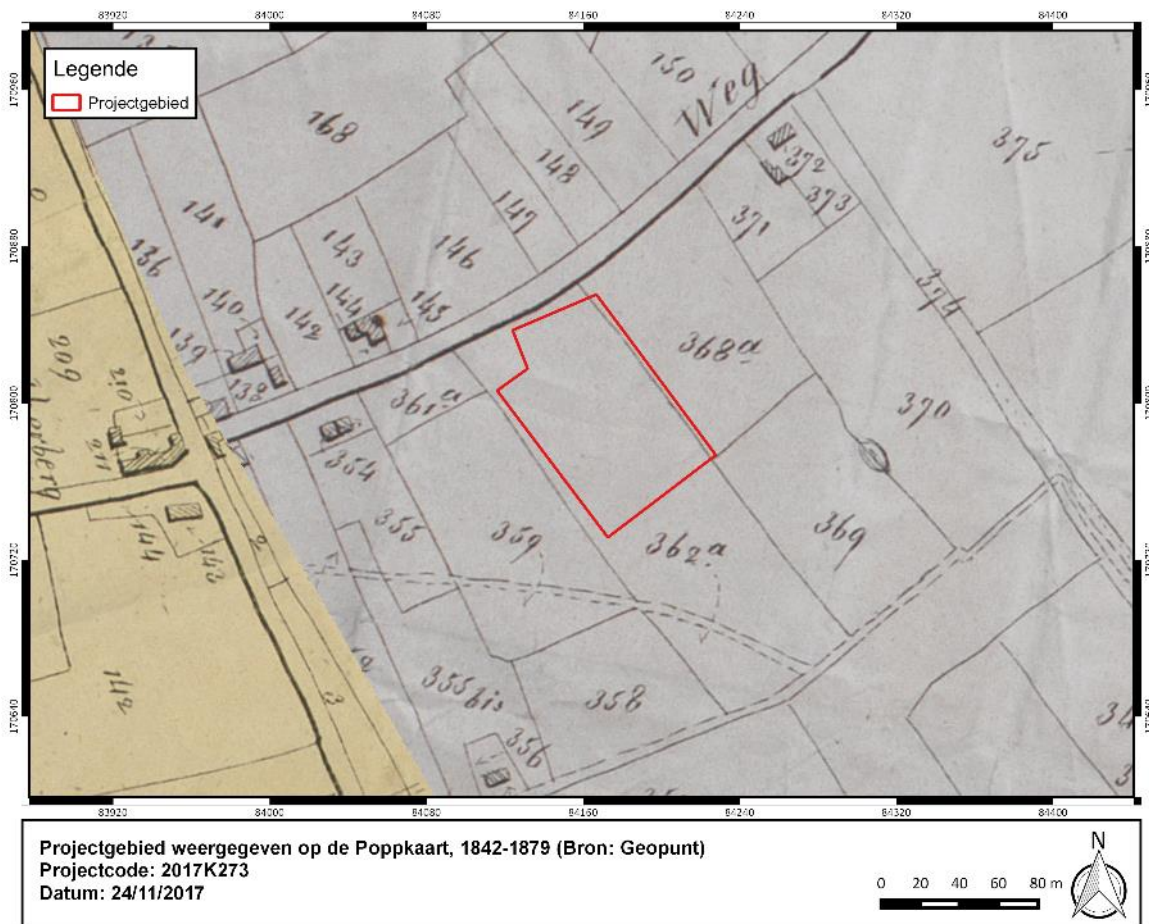

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

De Atlas der Buurtwegen geeft bebouwing weer in het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein. Ten noorden van de locatie loopt het tracé van de Vichtsesteenweg. Op de Poppkaart is deze bebouwing niet weergegeven.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

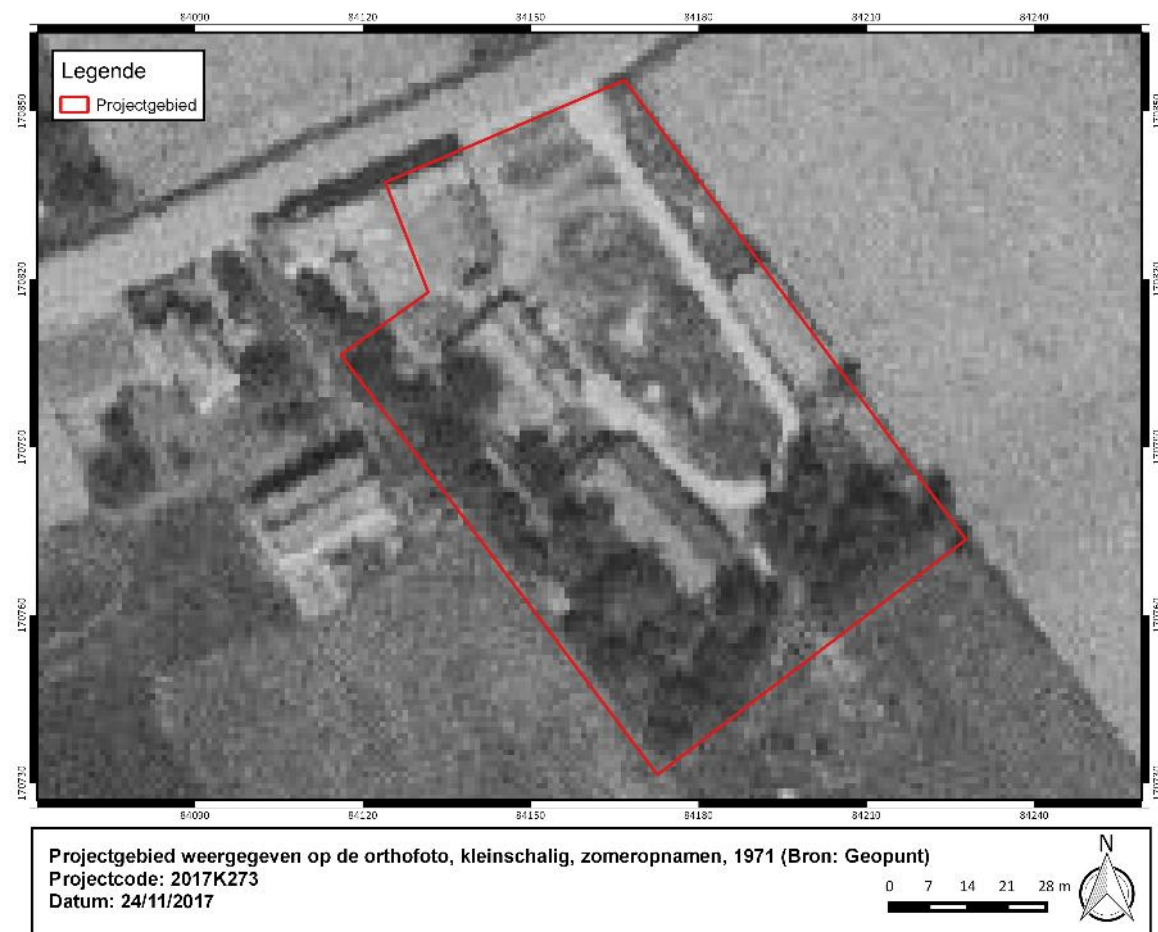
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Akkerland, bebouwing in zuidelijk deel
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Bebouwing in zuidelijk deel
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Bebouwing in zuidelijk deel

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

Thans is een ruim deel van de westelijke zone van het onderzoeksterrein bebouwd. In het oostelijk deel situeert zich grasland omgeven door een verharde wegenis. Ook in het oostelijk deel is er een rechthoekige bouwconstructie waarneembaar. In de zuidelijke en westelijke zone is er vegetatie waarneembaar in de vorm van boomgroei.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

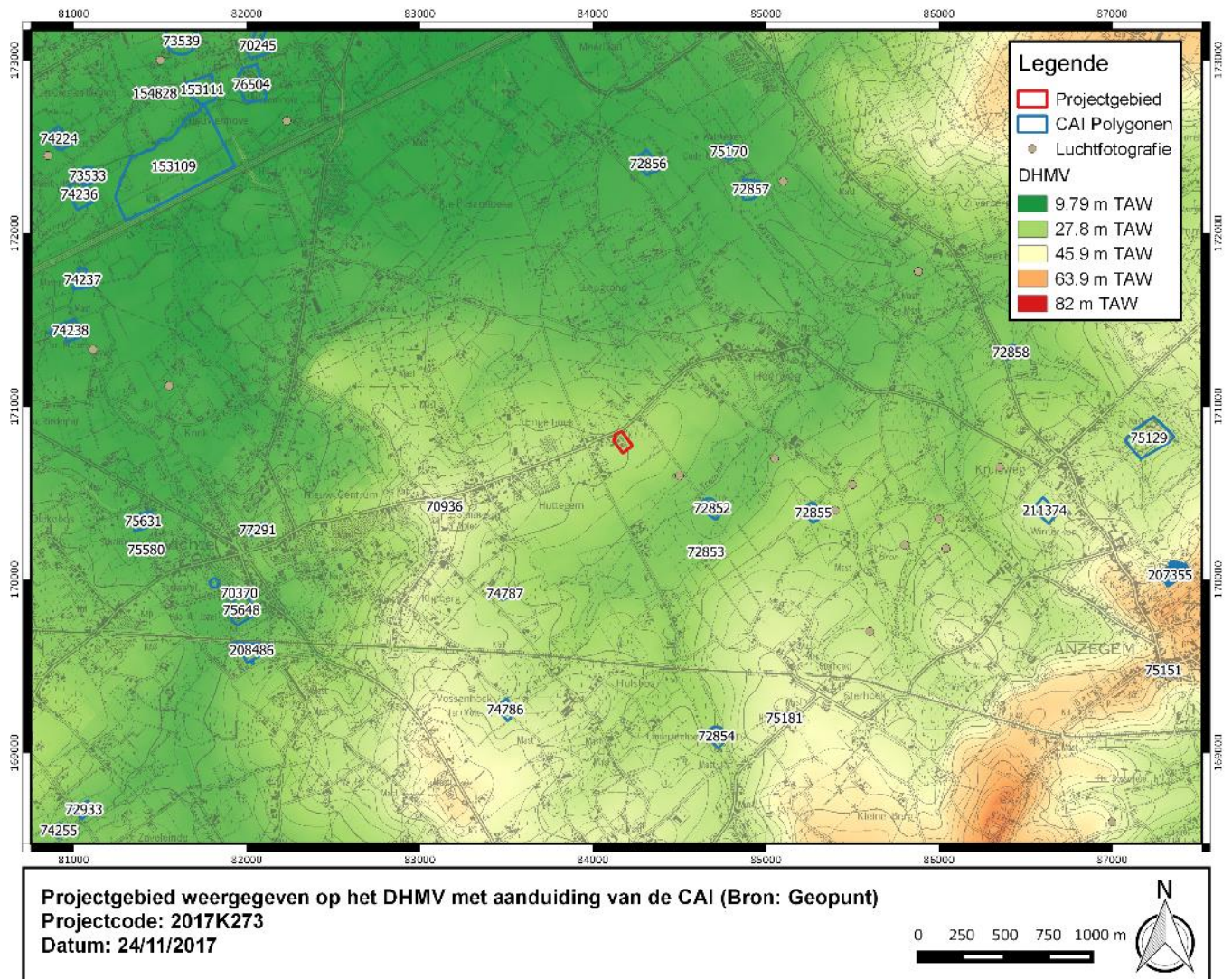
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Bekende Archeologische vindplaatsen

73533	Opgraving (1977); NK: 250 meter Steentijd: kleine afslagen van grijszwarte vuursteen
73539	Opgraving (1977); NK: 250 meter Late bronstijd: cirkelvormige structuur met 26 m diameter. Er wordt geen interpretatie gegeven in de geraadpleegde literatuur. Bron: Despriet, Ph. 1978, Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1976, in: De Leiegouw jg. XX, afl. 1, p. 99-116.
207355	Opgraving (2013); NK: 15 meter Ijzertijd: enkele slecht bewaarde greppels en 3 vermoedelijke waterkuilen. De datering is gebaseerd op (weinig) aardewerk in de vulling van deze sporen. Romeinse tijd: 8 (percellerings) greppels, een waterput en een grote ondiepe kuil. Karolingische periode: scherven Karolingisch aardewerk, uit de bovenste opvulling van de middeleeuwse waterput. Volle middeleeuwen: waterput en grachtsegmenten, greppels. Late middeleeuwen: greppels, datering berust op aardewerk en keramisch bouw materiaal uit de vulling Bron: Smet, J. 2014: Archeologisch onderzoek Ter Schabbe (Anzegem), Ruben Willaert Rapport 34, Sijsele.
208486	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Nieuwe tijd: perceelsgrachten, zoals deze ook op historische kaarten zichtbaar zijn. Onbepaald: gracht, wellicht ouder dan de andere perceelsgrachten. Echter geen archeologisch materiaal aangetroffen Bron: Ryssaert C., Devroe A., Orbons J. 2014: Anzegem Nieuwstraat. Archeologisch vooronderzoek: proefsleuvenonderzoek verkaveling Nieuwstraat- Driesstraat i.o.v. Tybo NV, Deinze.
211374	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Romeinse tijd: verspreide grachten, kuilen, greppels, paalkuilen, hoogstwaarschijnlijk behorend tot een nederzetting. Bron: Cornelis L., Krekelbergh N., Vanoverbeke R. 2014: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem - Anzegem Nieuwpoortstraat, BAAC Vlaanderen Rapport 113, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Veldprospectie

70245	Veldprospectie (1976); NK: 150 meter Romeinse tijd: talrijke scherven van gebruiksaardewerk – talrijke scherven van dakpannen Bron: Despriet, Ph., 1976, Waregem: romeinse nederzettingen, in: Archeologie 1976/2, p. 83.
70936	Veldprospectie (1976); NK: 150 meter Steentijd: enkele afslagen en een kernblok van grijze vuursteen Neolithicum: een driehoekige pijlpunt, in vuursteen. 18de eeuw: molen Bron: Despriet, Ph., 1976, Waregem: romeinse nederzettingen, in: Archeologie 1976/2, p. 83.
153109	Veldprospectie (1979); NK: 15 meter Mesolithicum: lithisch materiaal Laat-neolithicum: 3 pijlpunten Romeinse tijd: 5-tal stukken dakpannen Merovingische periode: kuil met houtskoolresten en een 15-tal scherven Late middeleeuwen: ingevoerd – steengoed - lokaal reducerend gebakken blauwgrijs vaatwerk Bron: Casseyas, C. 1991, Steentijd in zuidelijk West-Vlaanderen. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling KULeuven.

Historisch-cartografische en iconografische data

70370	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk
72585	Indicator cartografie; NK: 150 meter Onbepaald; hoeve
72852	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72853	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72854	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Late middeleeuwen: site met walgracht
72855	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72856	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72857	Indicator cartografie; NK: 15 meter 18 ^{de} eeuw: site met walgracht
72933	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74224	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74236	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74237	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74238	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74255	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74786	Indicator cartografie; NK: 15 meter 18 ^{de} eeuw: site met walgracht
74787	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
75129	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: waterburcht
75151	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk
75170	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: molen
75181	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: molen
75580	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: molen

75631	Indicator cartografie; NK: 15 meter 17 ^{de} eeuw: site met walgracht
75648	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: waterburcht
76504	Opgraving (1975); NK: 15 meter Steentijd: enkele stukken silex die bij de opgraving van het kasteel te voorschijn kwamen: o.m. een getande schrabber Romeinse tijd: (grijze, zachtgebakken) scherven "overal op het voormalige kasteeldomein aanwezig" Late middeleeuwen: een enorme hoeveelheid keramiek - bakstenen kasteel omringd door een uitzonderlijk grote buitenwal (160x250m) en een binnenwal (50x60m), 9 tot 10m brede gracht, terrein werd opgehoogd tot 1,5m en het heuvellichaam werd met zwaar paalwerk afgezet. – een houten omwald gebouw ging het kasteel vooraf 18 ^{de} eeuw: versterkt kasteel – in de loop van de 18de eeuw werd het (vervallen) kasteel hersteld en gedeeltelijk herbouwd op de oude funderingen. Bron: Despriet, Ph. 1976: Het oudheidkundig bodemonderzoek in het arrondissement Kortrijk in 1975, De Leiegouw XVIII.4, 401-414.
153111	Luchtfotografie; NK: 15 meter Metaaltijden: circulaire structuur
154828	Luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).

In het noordwestelijk deel van het onderzoeksterrein situeert zich een bouwkundig erfgoedrelict. Het betreft twee dorpswoningen met aansluitend schuurtje uit de eerste helft van de 20ste eeuw.

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Vichtsesteenweg te Anzegem. Het terrein is ca. 0,72ha groot en is momenteel ingenomen door woning met bijgebouwen en tuin. Deze bebouwing wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt.

Anzegem is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei, op het interfluvium tussen Leie en Schelde. De dorpskern van Anzegem heeft zich ontwikkeld op een getuigenheuvel, het plangebied is op enkele kilometer ten noordwesten gelegen, op een uitloper ervan. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen. Hoewel de bodemkaart het terrein aangeeft als bebouwd, bestaat het sediment naar alle waarschijnlijkheid uit zand. Deze gegevens impliceren een éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige resten zich laten aflezen onder de bouwvoor.

De cartografische bronnen wijzen op een grotendeels landelijk karakter van de omgeving tot op heden. De Ferrariskaart geeft duidelijk aan dat het terrein in gebruik is als akker. Langsheen het tracé van de

Vichtsesteenweg is de ontwikkeling van lintbebouwing duidelijk zichtbaar, verspreid in de omgeving zijn verschillende hoeves weergegeven. De voorbije decennia is weinig tot niks veranderd aan het gebruik of uitzicht van het plangebied.

Op of in de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. In het zuidwesten, op de eigenlijke getuigenheuvel wijzen waarnemingen op menselijke aanwezigheid in de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen. Daarnaast wijzen het groot aantal cartografische indicatoren van hoeves met walgracht op het rurale karakter van de omgeving.

Concreet is er een beduidend archeologisch potentieel ter hoogte van het plangebied. De verwachting bestaat uit een éénduidige verticale stratigrafie waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de bouwvoor. Gelet het feit dat het terrein zeker reeds in de 18e eeuw onder de ploeg ligt zijn de bewaringscondities met betrekking tot artefactenconcentraties niet gunstig. De meest geschikte onderzoeksmethode conform de verwachting op basis van de desktopstudie is een proefsleuvenonderzoek.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Het bureauonderzoek heeft momenteel geen elementen aangebracht waardoor uitgegaan dient te worden van een situatie waarbij verder archeologisch onderzoek niet zinvol is. Ter hoogte van de bestaande bebouwing kan het bodemarchief aangetast zijn, dit dient echter geëvalueerd te worden tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017K273
Onderwerp	Vichtsesteenweg Anzegem
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	4
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	10
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	DHMV
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	DHMV
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	14
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1840

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	23
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017

Plannummer	24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/2017